لوسی ئی. پارسنس (١٨٥٣ – ١٩٤٢) سەدەیەک لە بوون و حەفتا ساڵ لە تێکۆشان.. ئامادەکردن و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ)

بە ماوەی نزیک بە حەفتا ساڵ، لوسی پارسنس بەوپەڕی جیدییەتەوە دژ بە سیستەمی ئابووری سەرمایەداران تێکۆشا لە پێناو بەدەستهێنانی مافەکانی هەژاران و بێبەشانی کۆمەڵگەی ئەمریکی. هەڵسوڕانە ڕادیکاڵەکانی لوسی دژ بە ڕەگەزپەرستی و هەڵاواردنی جنسی بوون لەسەردەمێکدا کە ئەمریکییە ڕادیکاڵەکانیش پێیان وابوو شوێنی ژن ماڵەوەیە.

لوسی پارسنس وتاربێژ و نووسەر و ڕێکخەر لەساڵی ١٨٥٣ لە تەکساس لە ئەمریکا لە سەردەمی شەڕی ئەهلی لەدایک و باوکێکی کۆیلە لەدایک بووە.(١) لەساڵی ١٨٧٠ بە ئەلبێرت پارسن ئاشنا دەبێت و هەر زوو دوای ئەو ئاشنابوونە هاوسەرگیری دەکەن. هاوسەرگیرییەکەیان بە فەرمی ناناسرێت لەبەر ئەوەی بەپێی یاسای ڕەگەزە جیاوازەکانی ئەوکاتی ئەمریکا نەدەکرا پیاوێکی سپیپێستی ئازاد و ژنێکی ڕەشپێستی خاوەن باکگراوندی کۆیلە هاوسەرگیری بکەن.

دوای ماوەیەکی کەم لە هاوسەرگیرییە بە فەرمی نەناسراوەکەی لوسی و ئەلبێرت، ئەم دوو هاوسەرە دەستیان کرد بە داکۆکیکردن لە مافی دەنگدان بە کۆیلە ئازادکراوەکان. لوسی و ئەلبێرت دژی قەدەغەکردنی

هاوسەرگیری ڕەگەزە جیاوازەکان لە ئەمریکا وەستانەوە و بە ئەم مەبەستەش بەباوکراوەیەکیان دژ بە سەرمایەداریان لە ویلایەتی تەکساس بەڕێوەبرد. ساڵی ١٨٧٢ ویلایەتی تەکساس یاسای جیم کرۆی دەرکرد، (١) بۆیە ئەم دوو هاوسەرە بەهۆی هەڵسوڕانی سیاسی و باوەڕی کۆمۆنیستییان کەوتنە بەر هەڕەشەی کوشتن و تەنانەت تەقەش لە ئەلبێرت کرا و بریندار کرا، بۆیە ناچاربوون ویلایەتی تەکساس جێبهێڵن و لە ساڵی ١٨٧٣ لە شاری شیکاگۆ بگیرسێنەوە.
لە شاری شیکاگۆ لوسی بوو بە هەڵسوڕاوێک کە ڕابەرایەتیکردنی زۆرێک لە مانگرتن و ناڕەزایەتییە کرێکارییەکانی دەکرد. ئەمەش سەرەتای شکڵگیری یان هاتنەئاراوەی سەندیکاکان بوو کە ژنانی ڕەشپێستیشیان لەخۆگرتبوو. بەڵام لوسی پارسنس لەم ماوەیەدا بوو بەدیارترین ژنی ڕەشپێست لە شیکاگۆ. لوسی و ئەلبێرت بەنووسین بەشداریان لە ڕۆژنامە کرێکاریی، سەندیکایی و سۆسیالیستییەکانی ئەمریکا دەکرد. دوای دەیەیەک گیرسانەوەیان لە شیکاگۆ، ڕۆژنامەی ئەنارکیستییان دامەزراند بە ناوی (زڕ ئەلارم). (٣) لوسی وەک نووسەر و ئەلبێرتیش وەک سەرنووسەر ڕۆڵی گرنگیان تیا گێڕا، نەک تەنها لە ڕۆژنامەی زڕ ئەلارم؛ بەڵکوو لە ڕۆژنامەی (زڕ سۆشیالیست) (٤)یش دەیانووسی و هەروەها هەردووکیان لە ڕیزەکانی پارتی سۆسیالیستی کرێکاریدا ئەندام بوون کە لە ساڵی ١٨٧٦ دامەزرا بوو. ژیانی هاوسەرگیری ئەم دوو هەڵسوڕاوە بە شێوەیەکی ناوازە بە تێڕوانینی دژە سەرمایەداری و دواتریش سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمەوە بەسترابووەوە.
لوسی و ئەلبێرت بڕیاریاندا بەشداری لەو بۆنانەدا بکەن کە بە ئاشووبەکەی هەیمارکێت ناسراون. سەرەتا ئەم چالاکییە بە پشتگیریکردن بوو لە کرێکارانی مانگرتووی کۆمپانیای مەککۆرمیک هارڤێست وۆرک لە شیکاگۆ. کرێکارەکانی کۆمپانیای مەککۆرمیک هارڤێست وۆرک لە سێی ئایاری ١٨٨٦ دەستیان دایە مانگرتن و بە خواستی هەشت سەعات کار لە ڕۆژێکدا. بە سەرکوتی ئەم مانگرتنە، بەشی پۆلیسی شیکاگۆ ڕەوانەی گۆڕەپانی هەیمارکێت کرا و دۆخەکە ئاڵۆز بوو و خۆپیشاندەرانی ئاشتیانە بە شێوەیەکی دڕندانە تەقە لە خۆپیشاندەرانی ئاشتیانەی کرێکاران کرا. بۆ ڕۆژی پاشتی زیاتر ٤ی ئایاری ١٨٨٦ زیاتر لە ٢٠٠٠ کرێکار و هاووڵاتی و خانەوادەکانیان لە گۆڕەپانی هەیمارکێت بە تووڕەییەوە کۆبوونەوە. لە میانی چالاکییەکی دەسەڵات و سەرمایەداران؛ بۆمبێک لە ناو خەڵکەکەدا تەقییەوە و بەهۆیەوە حەوت ئەفسەری پۆلیسی شیکاگۆ و چەند تەماشاکەرێک کوژران و ژمارەیەکی زۆریش بریندار بوون. هەر دەم و دەست دوای ڕووداوەکە، حکومەتی سەرمایەداران پێنج کەسیان تۆمەتبار کرد بەو تاوانە کە ئەلبێرتی هاوژینی لوسی پارسنس یەکێک دەبێت لەو

پێنج کەسە.

لە ١١ی تشرینی دووەمی ١٨٨٧دا، ئەلبەرت پارسنس و سێ پیاوی دیکە سزایان بەسەردا سەپێندرا و لە زیندانی ویلایەتی جەلیەت ئیعدام کران. بە درێژایی ئەم کارەساتە، لوسی پارسنس نەک هەر بێدەنگ نەبوو، بەڵکوو وەک هەڵسوڕاوێک درێژەی بە کارەکانیدا. لە کاتێکدا ئەلبەرت لە زیندانی کوک کاونتی بوو، لوسی بڵاوکراوەکانی دەفرۆشت بۆ کۆکردنەوەی پارە بۆ بەرگری یاسایی لە هاوژینەکەی. لوسی هەرچەندە سەرکەوتوو نەبوو لە ئازادکردنی ئەلبەرتی هاوسەری لە زیندان، بەڵام دوای ئیعدامی هاوژینەکەی کتێبی لێبووردنی ئەنارکیستەکان و پێداچوونەوەی وردبینانە لە پێشەوییەکانی هەیمارکێت بڵاوکردەوە، کە لە ئێستادا لە کتێبخانەی کتێب و دەستنووسە دەگمەنەکان پارێزراوە. کتێبی (ئازادی، یەکسانی و هاوپشتی) کە کۆمەڵەی نووسین و وتاری لوسی پارسنسە کە لەنێوان ساڵانی ١٨٧٨ – ١٩٣٧ نووسراوە.

لوسی لە بیست و یەکی کانوونی یەکەمی ساڵی ١٨٨٦دا لە وتارێکیدا بەناوی من ئەنارکیستم دەڵێت(من ئەنارکیستم. پێم وایە زۆرێک لە ئێوە هاتوون بۆ ئێرە، بۆ ئەوەی بزانن ئەنارکیستی ڕاستەقینە و زیندوو چۆنە. پێم وایە هەندێکتان چاوەڕێی ئەوەتان دەکرد کە بە دەستێک بۆمبێک و بە دەستەکەی ترەوە مەشخەڵێکی بڵێسەدار ببینن، بەڵام بێهیوا بوون لە بینینی هیچ کامیان. ئەگەر بیرکردنەوەتان سەبارەت بە ئەنارکیستێک بەم شێوەیە بووە، ئەوا شایەنی ئەوەن بێهیوا بن. ئەنارکیستەکان مرۆڤی ئاشتیخواز و پابەندی یاسان.)(٥)

تێرا هانتەر پرۆفیسەر لە زانکۆی پرینستن دەڵێت(لوسی و بنەماڵەکەی کاریگەرییان لەسەر فرواوانتربوونەوەی خەباتی ڕەشپێستەکان هەبووە،)یان جۆن جاکلن دەنووسێت(پێ بە پێ لەگەڵ چوونە سەری ناو و ناوبانگی لوسی پارسۆنس وەک ژنێکی دژبەیەک مایەوە، نەک تەنها

لەسەر بنەمای شوناسی رادیکاڵبوون، بەڵکو وەک هەڵسوڕاوێکی ژنیش. بەپێی گوتەی جۆنز، وتارە ئاگرینەکانی لوسی جگە لە وتاری خانمانە هیچی تر نەبوون. هەر بۆیە پۆلیسی شاری شیکاگۆ لوسی بە "مەترسیدارتر لە هەزار یاخیبوو" ناوزەد دەکات.
دواجار پێداگری لوسی لەسەر باوەڕەکانی و هەروەها تووندبوون لەسەر ئەو باوەڕانە وای کردبوو لەلایەن هەوادارانییەوە خۆشەویستییەکی زۆری هەبێت. لوسی دەڵێت (زۆرم پێخۆشە ئەو مەقسەڵەیەم بەدەست بێت کە سەری بارۆنە دزەکانی سەرمایەدارانی دەقرتێنێ.)
لوسی پارسنیس لە حەوتی ئازاری ساڵی ١٩٤٢ لە ئەڤەندەیڵ لە شاری شیکاگۆ بۆ هەمیشە چاوەکانی لێک دەنێت و جیهانی پڕ لە ستەم و چەوسانەوەی چینایەتی جێدەهێڵێت بۆ هەمیشە لە نێو دڵی مێژووی خەباتی چینایەتی کرێکاران دژ بە سەرمایەداران بە زیندوویی دەمێنێتەوە.

تێبینییەکان :
(١) لەهەندێک سەرچاوە ساڵی لەدایک بوونی لوسی ١٨٥٣ و هەندێک سەرچاوەی تریش پێیان وایە ١٨٥١ ساڵی لەدایک بوونییەتی. بۆیە من لێرە بە ساڵی لەدایک بوونی لوسی پشت بە زانیارییەکانی ڕێکخراوی کرێکارانی پیشەسازی جیهان دەبەستم و ساڵی ١٨٥٣ ب ساڵی لەداک بوونی لوسی دادەنێم.
(٢) یاساکانی جیم کرۆ؛ یاسای ویلایەت و ناوخۆیی بوون کە لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم و سەرەتای سەدەی بیستەمدا لە باشووری ئەمریکا هاتنە ئاراوە و جیاکاری ڕەگەزییان جێبەجێ دەکرد، "جیم کرۆ" زاراوەیەکی سووکایەتیپێکردنە بە ئەمریکییەکی ئەفریقایی. ئەم جۆرە یاسایانە تا ساڵی ١٩٦٥ کاری پێدەکرا.
(٣) ڕۆژنامەی زە ئەلارم؛ وەک ڕۆژنامەیەکی ئەنارشیستی ژمارە یەکی لە چواری تشرینی یەکەمی ساڵی ١٨٨٤ لە ویلایەتی شیکاگۆ وەک زمانحاڵی هەفتانەی کۆمەڵەی نێونەتەوەیی کرێکاران، بڵاوکراوەتەوە. سەرنووسەری ڕۆژنامەکە ئەلبەرت پارسنس بوو.زە ئەلەرم یەکێک بوو لەو هەشت ڕۆژنامانەی کە پەیوەستبوونی خۆیان بە کۆمەڵەی نێونەتەوەیی کرێکاران ڕاگەیاند و هەروەها تاکە ڕۆژنامەش بوو کە بەزمانی ئینگلیزی دەرچووە.
(٤) ڕۆژنامەی زە سۆسیالیست؛ هەفتنامەیەکی سۆشیالیستی بوو لە شیکاگۆ کە ژمارە ١ ی لە ١٤ی ئەیلوولی ساڵی ١٨٧٨ بڵاوبۆتەوە و دوا ژمارەشی ژمارە ٤٩ لە ١٦ ی ئابی ١٨٧٩ دەرچووە.
(٥) لەڕوانگەی مارکسیزمەوە جیاوازییەک هەیە لەنێوان ئەنارکسیتەکان و کۆمۆنیستەکان. هەردوو ئەم ڕەوتە هەڵسوڕاوی نێوجەرگەی خەباتی

چینایەتی و بزووتنەوەی کرێکارین، بەڵام بە دوو ئاسۆ و تێڕوانینی سیاسی چینایەتی جیاوازەوە هەڵدەسوڕێن.

ئامادەکردن و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ)

سەرچاوەکان :

https://en.wikipedia.org/wiki/Lucy_Parsons

https://www.library.illinois.edu/rbx/2019/02/28/lucy-e-parsons/

/https://archive.iww.org/history/biography/LucyParsons/1